

МЕДІАОСВІТНІ ЗАСОБИ У ВИХОВАННІ ПАТРІОТИЗМУ МОЛОДІ В ІНФОРМАЦІЙНУ ДОБУ

У статті зазначено проблему патріотизму молоді в сучасній Україні. Патріотизм розглянуто як об'єктивний і суб'єктивний феномени. Зазначено пріоритет емоційної складової патріотизму суб'єкта, а також необхідність розвитку критичного мислення. Окреслено медіаосвітні засоби формування патріотизму молоді. Ними є: медіадидактичний матеріал у вигляді візуальних медіатекстів, організація проведення занять у форматі медіаклубу, спеціальні методи і прийоми розвитку рефлексії емоцій, почуттів від сприйнятого та критичного мислення. Описано фрагмент інноваційної методики «Я патріот», яка складається з перегляду фотографій патріотичного змісту, рефлексії емоцій, почуттів від переглянутого, аналізу сприйнятого, його критичного осмислення. Представлено загальні результати апробації фрагменту методики.

Ключові слова: патріотизм, виховання патріотизму, медіаосвіта, засоби медіаосвіти, інноваційна методика, візуальні медіатексти, рефлексія емоцій і почуттів, критичне осмислення сприйнятого.

Актуальність патріотичного виховання нині зумовлюється процесом становлення нашої держави як єдиної політичної нації, який спричинився завдяки ускладненню геополітичних, внутрішньополітичних, гостро соціальних, економічних та специфічних інформаційних умов, що утворилися протягом останніх років. Інформаційна агресія з боку ворожої держави, що спрямована на Україну, має на меті оволодіння свідомістю нашого суспільства, здійснення контролю над ним і керування суспільною думкою українців згідно своїх імперських цілей. Адекватність сприймання ворожої пропаганди та відповідного спротиву медіаінформаційним впливам з боку наших громадян становить серйозну соціально-психологічну проблему.

Її суть полягає у невідповідності масштабної, професійно підготовленої, цілеспрямованої ворожої індоктринації, як атаки на ідентичність українців, з одного боку, та відсутності дієвого інструментарію, здатного забезпечити можливість чинити психологічний опір шкідливій інформації у широкого загалу – з іншого.

На нашу думку, однією з *психологічних протидій ідеологічній агресії та засобом збереження своєї національної ідентичності є саме свідомий патріотизм особистості*, який забезпечує її своєрідним імунітетом щодо ворожої пропаганди: так, патріот здатен інстинктивно відчувати викривлену інформацію, спрямовану проти його Батьківщини, й вже тому не піддаватися під її вплив. Зрозуміло, що такий спротив буде значно ефективнішим, якщо патріотичні переконання людини будуть ґрунтуватися не лише на моральних почуттях, але й на здатності до критичного осмислення інформації, усвідомлених, раціональних діях.

Одним з інноваційних підходів у вихованні патріотизму особистості, адекватного сучасним умовам, є застосування медіаосвітніх засобів, за допомогою яких можна сформувати такі нові важливі якості патріота інформаційної доби, як передусім здатність до рефлексії своїх емоцій, почуттів, а також критичного мислення – свідомий патріотизм [4].

У нашому дослідженні медіаосвітні засоби представлені: 1) *медіадидактичним матеріалом* у вигляді візуальних медіатекстів (фотографій, рекламних і музичних відеороликів, документальних і художніх фільмів патріотичного змісту), 2) *способом організації* проведення занять в інтегрованому форматі тренінгів і медіаклубу (спільного перегляду, рефлексивної, аналітичної роботи сприйнятого та обговорення переглянутого), 3) застосування *спеціальних методів і прийомів* розвитку рефлексії емоцій, почуттів та аналітичного, критичного осмислення сприйнятого.

Метою даної роботи є зазначення ролі медіаосвітніх засобів у формуванні рефлексії та критичного мислення – нових якостей сучасних

патріотів, ознайомлення з методикою формування «Я патріот» та попередніми результатами дослідження.

Основний зміст

1. Патріотизм як феномен

Патріотизм як складне явище, має багато вимірів, тому ми зазначимо два основних: соціокультурний та психологічний. Якщо соціокультурний аспект патріотизму становить *об'єктивну* реальну дійсність, то психологічний вимір репрезентує його передусім як *суб'єктивний* феномен – психічну реальність у вигляді світоглядних позицій особистості, системи духовних цінностей і смислів, переконань у своєму ставленні до Батьківщини, її історії, культури, мови, відчуття ідентичності з нацією, готовності до конкретних дій, вчинків для блага нації, держави та інше, а також нових якостей, обумовлених часом – здатності до рефлексії сприйнятої інформації, її критичного осмислення й автономного ставлення до інформації загалом.

2. Методика рефлексії патріотичних почуттів та розвитку критичного мислення.

Останнім часом в Україні напрацьовано чимало різноманітних програм, методичних рекомендацій, статей, присвячених вихованню патріотизму молоді. Помітними розробками стали «Національна ідея в становленні громадянина-патріота України» [1], Проект Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді [3], а також ґрунтовна праця з сучасного патріотичного виховання в школах України В. Матящук [2]. Тим не менше, з повагою до напрацьованого, маємо зазначити, що, як правило, праці мають переважно дискурс «радянської педагогіки» і більшою-меншою мірою традиційні засоби розв'язання поставлених завдань. Натомість проблему розв'язання медіаінформаційних психологічних впливів в умовах інформаційної війни, які здатні руйнувати національну ідентичність особистості, сіяти зневіру навіть у патріотично налаштованій молоді, а також

пошуку шляхів запобігання цим шкідливим діям – у згаданих та інших працях нами не знайдено.

Застосовуючи напрацювання в медіаосвітній галузі, ми розробили методику «**Я патріот**», яка складається з комплексу різних методик і, на нашу думку, здатна сприяти формуванню патріотизму молоді загалом, а також формуванню таких необхідних нині якостей молодих патріотів, як рефлексія почуттів, критичне сприймання, автономне ставлення до інформації у цілому та інше. Суть методики «Я патріот» полягає:

1) по-перше, у стимуляції патріотичних емоцій і почуттів за допомогою візуального образу: цілеспрямовано застосовуючи візуальний медіаконтент патріотичного змісту, викликаємо емоції, які можуть сприяти виникненню/закріпленню/зміцненню патріотичних почуттів. *Інновація* полягатиме саме в опрацюванні отриманих у процесі перегляду емоцій, почуттів: їх осмисленні, вербалізації, смислової систематизації з власним Я;

2) по-друге, молодий патріот інформаційної доби повинен мати не тільки «гаряче серце» у своєму ставленні до Батьківщини, але й «холодний розум», здатний розпізнавати особливості художніх медіаконтентів, а головне – розумітися на впливах сучасних інформаційно-психологічних технологій (психологічних маніпуляціях, дезінформуванні, ворожій пропаганді, «тролінгу», «фейках» тощо). Тобто, методика передбачає аналітичну роботу щодо сприйнятого, його критичне осмислення і тому здатна розвивати/вправляти/закріплювати навички аналітичного, критичного мислення. *Інновацією* методики є передусім розвиток критичного мислення та стимулювання розвитку критичного стилю мислення юного патріота, що створює підґрунтя для формування автономного ставлення особистості до будь-якої інформації. Крім того, аналітична діяльність щодо переглянутого передбачає засвоєння і застосування різноманітних інтерпретаційних підходів в процесі аналізу патріотичних медіаконтентів, таких, наприклад, як: «гуманістичний», «історичний», «культурологічний», «соціальної взаємодії», «психологічний», «естетичний» та інші;

3) окрім розвитку здатності до рефлексії власних емоцій-почуттів щодо сприйнятого та застосування навичок критичного мислення під час опрацювання медіавізуальної інформації, методика «Я патріот» також спрямована на розвиток: *саморегуляції* взаємодії особистості з візуальним, медіаінформаційним простором; *комунікативних* здібностей з іншими особами щодо сприйнятого/переглянутого; здатності до *практичного* застосування сприйнятого; *творчого медіасприймання* та мотивації до *медіатворчості* як створення патріотичних контентів [5, 6].

Проведення методики забезпечується зразками візуальної медіакультури (фотографія, фільми, відео та ін.) патріотичної тематики. Заняття проходять в інтегрованому форматі тренінгів і медіаклубу і мають таку структуру: 1) вступне слово, 2) перегляд, 3) рефлексія емоцій, 4) аналітична робота, 5) обговорення/дискусія, 6) підсумок.

3. Апробація методики і попередні результати

Апробація фрагменту методики «Я патріот» з розвитку здатності до рефлексії емоцій-почуттів та критичного мислення проводилася у рамках: занять Малої Академії наук секції «Медіапсихологія» для старшокласників у листопаді 2014 року; науково-практичного семінару «Медіаосвіта в Україні: інноваційний досвід і перспективи впровадження» зі студентами та викладачами Педагогічного коледжу Львівського національного університету імені Івана Франка (м. Львів, 11 грудня 2014р.); практики студентів 3-го курсу КНУКіМ за спеціальністю «Соціологія» у січні-лютому 2015 року.

Висновки

В умовах агресії з боку ворожої держави, спрямованої на Україну, виховання патріотизму у молодого покоління є проблемою загальнодержавного масштабу.

Ефективне виховання нових медіаінформаційних патріотичних якостей молоді – навичок рефлексії власних емоцій/почуттів щодо сприйнятої інформації, здатності до її критичного осмислення – може бути реалізоване завдяки інноваційним медіаосвітнім засобам. Набуття цих

якостей забезпечить молоду людину-патріота від агресивних інформаційно-психологічних впливів, забезпечить дієвим когнітивним інструментом «спротиву» й «опрацювання» інформації та зміцнить її патріотичні позиції і переконання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Національна ідея у становленні громадянина-патріота України / Бех І.Д., Чорна К.І. / Джерело доступу: <http://www.ipv.org.ua/data/28.01.15/Nacionalna%20ideya.pdf>
2. Матяшук В.П. Сучасне патріотичне виховання в школах України / В.Матяшук. – Тернопіль: Мандрівець, 2014. – 384 с.
3. Проект Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді / Джерело доступу: <http://www.mon.gov.ua/ua/messages/43455-proekt-kontseptsiyi-natsionalno-patriotichnogo-vihovannya-ditey-ta-molodi>
4. Череповська Н.І. Виховання патріотизму засобами медіаосвіти / Матеріали науково-практичного семінару «Медіаосвіта в Україні: інноваційний досвід і перспективи впровадження» Львів: Вид-во ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. / Подано до друку.
5. Череповська Н.І. Візуальна медіакультура: розвиток критичного мислення та творчого сприймання. Методичні рекомендації до медіаосвітнього курсу «Медіакультура» для старшокласників загальноосвітніх навчальних закладів. – К.: МІЛЕНІУМ, 2014. – 116 с.
6. Череповська Н.І. Медіакультура та медіаосвіта учнів ЗОШ. Візуальна медіакультура / Наталія Череповська. – К.: Видавництво «Шкільний світ», 2010. – 128 с.

Медиаобразовательные средства в воспитании патриотизма молодежи в информационную эпоху

В статье указана проблема патриотизма молодежи в современной Украине. Патриотизм рассмотрен как объективный и субъективный феномены. Указано приоритет эмоциональной составляющей патриотизма субъекта, а также необходимость развития критического мышления. Определены медиаобразовательные средства формирования патриотизма молодежи. Ими являются: медиадидактический материал в виде визуальных медиатекстов, организация проведения занятий в формате медиаклуба, специальные методы и приемы развития рефлексии эмоций, чувств от воспринятого и критического мышления. Описан фрагмент инновационной методики «Я патриот», которая состоит из просмотра визуальных медиатекстов патриотического содержания, рефлексии эмоций, чувств от просмотренного, анализа воспринятого, его критического осмысления. Представлены общие результаты апробации фрагмента методики.

Ключевые слова: патриотизм, воспитание патриотизма, медиаобразование, средства медиаобразования, инновационная методика, визуальные медиатексты, рефлексия эмоций и чувств, критическое осмысление воспринятого.

Media education funds in the patriotic education of young people in the information age

The article contains the problem of patriotism of young people in present-day Ukraine. Patriotism is considered as objective and subjective phenomena. Given priority to the emotional component of the subject of patriotism, as well as the need to develop critical thinking. Defined media education means formation of patriotism of young people. They are: media didactic material in the form of visual media texts, the organization of classes in a format media club, special methods and techniques of reflection emotions, feelings of perceived and critical thinking. Describes a fragment of innovative techniques, "I am a patriot," which consists of viewing visual media texts patriotic, reflection of emotions, feelings of review, analysis of perceived his critical judgment. Presents the overall results of testing methods fragment. Testing methods for complex fragment "I patriot" also had a goal and research, preliminary results of which are the following: 1) methods of perceived positively studied with great interest, and sometimes - with emotional time, which may indicate a positive attitude of young to the perception patriotic themes; 2) of the students surveyed their feelings reflective 25.5%, perceived analyze 38.2%, able to see the hidden meanings of 29.1%; 3) a direct question, "Do you like a patriot?" unambiguously answered 38.2% of respondents. That is, the data indicate indirectly, that the patriotic education of values and media information qualities for youth is important.

Tags: patriotism, patriotism education, media education, media education tools, innovative technique, visual media texts, reflection of emotions and feelings, critical thinking perceived.